07

การส่งผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านงานสตรีทอาร์ตที่ดำเนินการโดยหน่วยงานราชการ กรณีศึกษาสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี*

The Transmission of Local History through Government-Initiated Street Art: A Case of Street Art under the Maha Chesadabodindranusorn Bridge, Nonthaburi Province.

Received: October 6, 2025 | Revised: December 28, 2025 | Accepted: December 29, 2025
DOI: 10.14456/drj.2025.17

ดร.ภารณี อินทร์เล็ก Dr. Paranee Inlek**

ภัคธร ชาญฤทธิเสน* Phakatorn Chanrittisan**

ดร.สุระ พิริยะสงวนพงษ์** Dr. Sura Piriyasanguanpong**

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยบทบาทภาครัฐและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้สตรีทอาร์ตพื้นที่ศึกษาใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี งบประมาณเงินกองทุนส่งเสริมงานวิจัย ปี 2565

This article is a part of the first author's research project titled "The Role of Government and Local Community Participation to Promote Tourism by Using Street Art at Maha Chesadabodindranusorn Bridge, Nonthaburi Province" funded by research supported by Research and Development Institute in 2022

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ อีเมล: paranee.i@rmutsb.ac.th

Lecturer, Department of Tourism and Hotel, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. email: paranee.i@rmutsb.ac.th

*** อาจารย์ประจำสาขาวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์เชิงท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม อีเมล: phakatorn.c@chandra.ac.th

Lecturer, Department of Geography and History for Tourism, Faculty of Humanities and Social Science, Chandrakasem Rajabhat University. email: phakatorn.c@chandra.ac.th

****อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิชาพุทธศิลป์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อีเมล: sura.pir@mbu.ac.th

Lecturer, Department of Buddhist Art Study, Graduate School, Mahamakut Buddhist University. email: sura.pir@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการส่งผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านงานสตรีทอาร์ตที่ดำเนินการโดยหน่วยงานราชการ กรณีศึกษาคือสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งถูกจัดทำขึ้นภายใต้โครงการฟื้นฟูและพัฒนาเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ กีฬา วิถีชีวิต และสุขภาพ งานสตรีทอาร์ตดังกล่าวถูกออกแบบและดำเนินการโดยศิลปินที่ได้รับการว่าจ้างจากภาครัฐ โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นภาพสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ สัญลักษณ์ประจำจังหวัด วิถีชีวิตและวัฒนธรรม รวมถึงมีการใช้เทคโนโลยีสามมิติและความจริงเสริม (Augmented Reality) เพื่อเพิ่มความน่าสนใจเชิงท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่างานสตรีทอาร์ตนี้มีลักษณะของการสื่อสารเชิงสัญญะที่มุ่งนำเสนอความหมายตรงไปตรงมา (Denotative meaning) ทั้งนี้เกิดจากความต้องการสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเข้าใจง่าย ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเกาะเกร็ดและชาวมอญถูกเลือกให้เป็นสิ่งที่ภาครัฐส่งผ่านในงานสตรีทอาร์ต จากกระบวนการจัดสร้างสตรีทอาร์ตที่เกิดขึ้นเบ็ดเสร็จโดยภาครัฐทำให้สตรีทอาร์ตแห่งนี้มีรูปแบบการนำเสนอแตกต่างจากสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวแหล่งอื่น ขาดมิติที่แสดงให้เห็นความสำคัญของพื้นที่และการมีส่วนร่วมจากชุมชนในพื้นที่ โดยเฉพาะชุมชนศาลหลักเมืองเดิมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลบางศรีเมืองซึ่งเป็นบริเวณที่ตั้งของงาน สตรีทอาร์ตกลับไม่ได้รับการสะท้อนเรื่องราวหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในผลงานศิลปะที่จัดแสดง นอกจากนี้ยังเห็นถึงการจำกัดบทบาทของศิลปินในฐานะผู้ปฏิบัติตามกรอบที่รัฐกำหนดมากกว่าการสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับประเด็นของชุมชน

การวิจัยจึงชี้ให้เห็นประเด็นท้าทายสำคัญของการนำสตรีทอาร์ตมาใช้เป็นสื่อในการส่งผ่านประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นภายใต้กรอบการดำเนินงานของหน่วยงานราชการ กล่าวคือ แม้งานศิลปะจะสามารถสร้างภาพลักษณ์ใหม่และดึงดูดการท่องเที่ยวได้ แต่กลับลดทอนบทบาทของสตรีทอาร์ตในฐานะเครื่องมือทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนเสียงของชุมชน การพัฒนาเช่นนี้จึงควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริงและยั่งยืน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, สตรีทอาร์ต, สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์, บางศรีเมือง, นนทบุรี

Abstract

This research examines the transmission of local history through street art initiated and implemented by governmental agencies, with a case study of the street art project under the Maha Chesadabodindranusorn Bridge in Nonthaburi Province. The project was carried out under an urban revitalization and development initiative aimed at promoting creative tourism in the domains of history, sports, lifestyle, and health. Street arts were designed and executed by government-commissioned artists, primarily depicting local landmarks, provincial symbols, and cultural practices. The incorporation of three-dimensional painting techniques and augmented reality technology was intended to enhance tourist engagement and attraction.

The findings, however, reveal that the street art communicates meaning predominantly at the denotative level, emphasizing straightforward representation to ensure accessibility for tourists. Historical and cultural narratives related to Koh Kret and the Mon community were selectively highlighted, reflecting governmental priorities in shaping the content. Due to the top-down process of implementation, the project differs significantly from other street art tourism sites, lacking dimensions that emphasize the significance of place and community participation. Particularly absent are narratives of the San Lak Mueang Dem community and the local history of Bang Si Muang, where the project is situated. Moreover, the role of artists was constrained to executing predetermined governmental frameworks, limiting opportunities for creative expression rooted in community perspectives.

The study underscores critical challenges in utilizing street art as a medium for transmitting local history and identity within a state-driven framework. While the artworks contribute to image-making and tourism promotion, they simultaneously diminish the role of street art as a socio-cultural tool for community voice and dialogue. The research highlights the necessity of incorporating local participation in order to ensure that the transmission of historical narratives through street art is both authentic and sustainable.

Keywords: Local history, Street Art, Maha Chesadabodindranusorn Bridge, Bang Si Muang, Nonthaburi

บทนำ

การจัดทำสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ เกิดขึ้นภายใต้โครงการฟื้นฟู พัฒนา และส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ กีฬา วิถีชีวิต และสุขภาพ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นลานศิลปวัฒนธรรมที่มีความสวยงาม เพิ่มแรงดึงดูดด้านการท่องเที่ยว สร้างเป็นพื้นที่ใหม่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ พักผ่อนหย่อนใจ เป็นลานกิจกรรมสำหรับเยาวชนและประชาชน รวมถึงเป็นปัจจัยส่งเสริมก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ต่อเนื่อง โดยมีสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ใช้เวลาดำเนินการสร้าง 4 เดือน เริ่มต้นเดือน สิงหาคม 2562 สิ้นสุดเดือน พฤศจิกายน 2562

สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ถูกจัดวางบนกำแพงและใต้ตอม่อสะพานกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของลานกิจกรรม ภาพสตรีทอาร์ตวาดโดยกลุ่มศิลปินที่ถูกว่าจ้างจากภาครัฐบาล เนื้อหาปรากฏเป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยวและอัตลักษณ์จังหวัดนนทบุรีที่กำหนดโดยภาครัฐบาล เทคนิคและเนื้อหาสตรีทอาร์ตมีความแตกต่างจากที่อื่นอย่างเห็นได้ชัด มีการใช้ภาพสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัด ของดีประจำจังหวัด คำขวัญประจำจังหวัด มาเป็นสัญลักษณ์เพื่อบอกเรื่องราวความเป็นท้องถิ่นที่แห่งนี้ ผ่านเทคนิคการวาดภาพ 3 มิติร่วมกับการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม (AR : Augmented Reality) ปรากฏเป็นภาพสีสันสวยงามใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาถ่ายรูปและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับสตรีทอาร์ต

ดังนั้นการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นรวมถึงอัตลักษณ์ที่ปรากฏบนกำแพงและใต้ตอม่อสะพานรอบลานกิจกรรมเป็นสิ่งที่ถูกคัดสรรจากหน่วยงานราชการ คำถามของงานวิจัยที่มีต่อสตรีทอาร์ตที่แห่งนี้ เริ่มจากการตีความของคำว่า

สตรีทอาร์ต โดยทั่วไปสตรีทอาร์ตที่ใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวจะเริ่มจากรูปแบบโครงการริเริ่มจากบุคคลในพื้นที่ที่ต้องการอนุรักษ์เรื่องราวและวิถีชีวิตของชาวบ้านไว้ จึงได้นำสตรีทอาร์ตเข้ามาเชื่อมโยงและบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์อัตลักษณ์ชุมชน ภาพสตรีทอาร์ตจึงเป็นภาพที่เน้นการนำวิถีชีวิตของคนในพื้นที่มาสื่อสารผ่านรูปภาพ ในขณะที่จังหวัดนนทบุรีแห่งนี้เลือกใช้สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัด คำขวัญประจำจังหวัด ของขึ้นชื่อ ผลไม้ประจำจังหวัดมาบอกเล่าเป็นภาพสตรีทอาร์ต จึงเป็นคำถามว่าภาพเหล่านี้ที่นำมาทำเป็นงานสตรีทอาร์ตเกิดจากการกำหนดโดยหน่วยงานราชการสามารถถ่ายทอดประวัติศาสตร์อัตลักษณ์ของพื้นที่บริเวณนั้นได้มากน้อยแค่ไหน

เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏเป็นสตรีทอาร์ตเป็นผลงานที่สร้างขึ้นจากศิลปินที่ถูกว่าจ้างโดยหน่วยงานราชการนั้น ศิลปินได้นำเสนอเป็นภาพปรากฏอยู่บนรอบกำแพงและตอม่อลานกิจกรรม มีการใช้สัญญะที่สะท้อนถึงทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้วยรูปแบบการเสนอที่แปลกไปจากแบบแผนสตรีทอาร์ตที่ปรากฏในแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการเพิ่มเทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality) นับเป็นเทคนิคใหม่ที่แตกต่างจากแนวทางการสร้างสตรีทอาร์ต

จากคำถามที่มีต่อจุดเริ่มต้นโครงการสร้างสตรีทอาร์ตจนไปถึงเรื่องราวสัญญะที่ปรากฏบนงานสตรีทอาร์ต จึงนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการศึกษาในงานวิจัย เริ่มจากการศึกษาภาพสัญญะที่เล่าเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ปรากฏใน

รูปแบบสตรีทอาร์ตที่ดำเนินการสร้างโดยหน่วยงานราชการนั้น ทั้งในด้านเทคนิคการนำเสนอ นำไปสู่การวิเคราะห์ความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสตรีทอาร์ตแห่งนี้ในลักษณะเปรียบเทียบกับสตรีทอาร์ตแหล่งอื่นในประเทศไทย และท้ายสุดเป็นการศึกษาเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพื้นที่บริเวณสตรีทอาร์ตซึ่งก็คือชุมชนศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตำบลบางศรีเมือง ที่ไม่ได้ถูกนำเสนอบนภาพสตรีทอาร์ต ทั้งนี้เพื่อต้องการเปิดเผยให้เห็นถึงคุณค่าเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่ถูกละเลย

สตรีทอาร์ตกับการถ่ายถอดเรื่องราวสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยภาครัฐบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชน

สตรีทอาร์ตมีจุดเริ่มต้นจากกราฟฟิตี้ หรือกล่าวได้ว่าสตรีทอาร์ตมีรากฐานมาจากกราฟฟิตี้ โดยกราฟฟิตี้เป็นหนึ่งในรูปแบบการแสดงออกทางศิลปะอีกทั้งยังเป็นเครื่องมือแสดงการต่อต้านทางสังคมของกลุ่มเยาวชนเพื่อใช้เป็นข้อเรียกร้องทางการเมืองผ่านข้อความเชิงศิลปะบนพื้นสาธารณะอย่างเช่นกำแพงเมือง อย่างไรก็ตามกระบวนการเปลี่ยนผ่านจากกราฟฟิตี้สู่สตรีทอาร์ตในช่วงทศวรรษ 1980 ศิลปินเริ่มใช้คำว่าสตรีทอาร์ตเพื่อแยกจากกราฟฟิตี้แบบเดิม สตรีทอาร์ตเริ่มมีสไตล์เฉพาะตัว และไม่ได้เป็นเพียงการประท้วงเท่านั้น (Wanjiku 2024: 18) แต่สตรีทอาร์ตมีความแตกต่างจากกราฟฟิตี้ตรงที่พื้นที่การสร้างสรรค์ ศิลปินสามารถนำเสนอผลงานของตัวเองได้หลากรูปแบบทั้งเทคนิคและแนวคิด กราฟฟิตี้จะเป็นเพียงการพ่นหรือเขียนตามกำแพง ส่วนสตรีทอาร์ตมีการใช้เทคนิคที่หลากหลาย เช่น สเตนซิล สติ๊กเกอร์ โปสเตอร์ สีอะคริลิค และมีการสอดแทรกเนื้อหาเข้าไปในงานมากกว่าพ่นตัวอักษรอย่างเดียว โดยมีเรื่องราวและจุดมุ่งหมายที่นำเสนอชัดเจน (แมนฤทธิ์ เต็งยะ 2559: 2428) สตรีทอาร์ตจะเน้นไปในทางความคิดทางวัฒนธรรมและรูปแบบทางประวัติศาสตร์ อาศัยกระบวนการสร้างสรรค์ซึ่งเกิดขึ้นจากความตั้งใจของศิลปินที่จะสร้างความขัดแย้งกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน สตรีทอาร์ตเป็นสิ่งที่สามารถสื่อสารถึงระบอบทุนนิยมและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ในรูปแบบสื่อโฆษณากลางแจ้งบนพื้นที่สาธารณะ (Baratashvili 2013: 3) แนวความคิดการสร้างสรรค์สตรีทอาร์ตจะสร้างสรรค์ผลงานในลักษณะก่อกวน ลักลอบ หรือกระทำในพื้นที่ต้องห้าม โดยศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานจะไม่เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงและผลงานที่ศิลปินสร้างสรรค์จะปรากฏตามพื้นที่สาธารณะที่ผู้คนสามารถพบเห็นได้ง่าย ศิลปินจะคำนึงถึงพื้นที่ใน

การแสดงออกให้สอดคล้องกับผลงาน เนื้อหา หรือสร้างสรรค์ผลงานโดยเจาะจงกับพื้นที่ (เดชดิลก ลิ้มวิรัตน์ 2556: 4)

ในการขยายความหมายของสตรีทอาร์ต องค์ประกอบของสตรีทอาร์ตจะต้องมีเรื่องความเสมือนจริงและประสบการณ์ร่วม รวมถึงนำสภาพแวดล้อมซึ่งหมายถึงสิ่งที่อยู่รอบตัวของผู้ชมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงาน ศิลปินจะตั้งใจเลือกสถานที่อย่างระมัดระวังเพื่อให้สตรีทอาร์ตเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ผู้ชมได้อย่างสมบูรณ์แบบ จากการที่สตรีทอาร์ตเป็นศิลปะบนพื้นที่สาธารณะจะใช้งานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สำคัญของพื้นในลักษณะแทรกซึมไป (Mancin 2019 : 32) บทความของ Lindsay Mancin (2019) ได้กล่าวว่า ผลงานสตรีทอาร์ตที่เป็นที่นิยมมักจะมีเรื่องราวเกี่ยวกับนัยยะทางการเมือง ในปี 1981 ศิลปินสตรีทอาร์ตชาวฝรั่งเศส Blek le Rat ได้มีการปฏิวัติครั้งสำคัญด้วยการใช้แผ่นลายฉลุ (Stencil) ในงานสตรีทอาร์ตร่วมกับการใช้สีสเปรยพ่นด้วยขนาดที่สามารถมองเห็นจากที่ไกลได้ว่าเป็นงานออกแบบที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับทางการเมือง สตรีทอาร์ตได้พบแนวทางที่แตกต่างจากกราฟฟิตี้อย่างชัดเจน คือการพูดกับสังคมกับบริบทที่ยังคงปรากฏอยู่ในช่วงเวลานั้น โดยเนื้อหาจะปรากฏทั้งการแสดงออกการวิพากษ์วิจารณ์อำนาจโครงสร้างทางสังคมและการเป็นภาพแทนเรื่องราวของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องทางการเมือง ศิลปินจะสร้างผลงานเนื้อหาที่แสดงถึงความเสียหายของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ อาจเป็นไปได้ว่าศิลปินส่วนใหญ่มองตัวเองว่าเป็นนักสังคมนิยมหรือเป็นพวกต่อต้านระบบทุนนิยม สภาพแวดล้อมในช่วงเวลานี้พื้นที่สาธารณะจะเต็มไปด้วยสื่อโฆษณา ในทุกๆ วันผู้คนจะโดนสื่อโฆษณาโจมตีเพื่อโน้มน้าวให้มาเป็นผู้บริโภค อย่างเช่นที่ประเทศคิวบา ถนน Cuban Street ศิลปิน Jorge Rodriguez Gerada ได้เห็นถึงความอันตรายจากป้ายโฆษณาบิลบอร์ดที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์และบุหรี่ในพื้นที่ย่านคนจน (Bello 2011)

สิ่งที่น่าสนใจในสตรีทอาร์ตที่ถึงแม้ว่าจะมีจุดเริ่มมาจากกราฟฟิตี้คือการแสดงออกที่ต่อต้านการเมือง แต่สตรีทอาร์ตภายหลังกลับแสดงออกประเด็นทางสังคมและเรื่องทุนนิยมเพิ่มมากขึ้น สตรีทอาร์ตจึงทำหน้าที่คล้ายกับ “สื่อ” ประเภทหนึ่งมากกว่าการแสดงออกทางการเมืองอย่างที่กราฟฟิตี้ที่เคยนำเสนอมุ่งเน้นความขบถ โดยสตรีทอาร์ตกลายเป็นพื้นที่แสดงออกนอกเหนือจากทางการเมือง แต่กลับนำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาภายในชุมชนท้องถิ่น สตรีทอาร์ตจึงเป็นเหมือนสื่อโฆษณา

ขนาดใหญ่บนพื้นสาธารณะ จนกระทั่งถูกนำไปใช้ในบริบทนำเสนอเพื่อการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐจึงได้นำสตรีทอาร์ตให้เข้าสู่กระบวนการทำให้มีแบบแผน (institution-alization) ชัดเจนมากขึ้น

แนวโน้มที่เห็นได้ชัดว่าสตรีทอาร์ตเริ่มมีประสิทธิภาพทางการท่องเที่ยวมากกว่าการแสดงออกทางการเมือง อย่างเช่นที่ East Side Gallery ศิลปินจำนวน 118 คนจาก 21 ประเทศ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานสตรีทอาร์ตบนกำแพงเบอร์ลิน ศิลปินเหล่านี้ได้ถ่ายทอดความคิดเห็นและมุมมองต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในช่วงปี ค.ศ. 1989–1990 ผ่านภาพวาดมากกว่าหนึ่งร้อยภาพ บนด้านของกำแพงที่เดิมหันไปทางฝั่งเบอร์ลินตะวันออก เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน และเป็นสัญลักษณ์ของการเจรจาอย่างสันติเพื่อข้ามพรมแดนและข้อตกลงระหว่างสังคมและผู้คน สตรีทอาร์ตทำหน้าที่เป็นอนุสรณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยต้องการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการสอนคนรุ่นหลัง (Caldas 2015: 32) แต่ดูเหมือนว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่ได้เข้ามาชม East Side Gallery กลับมองว่าเป็นสถานที่จัดแสดงศิลปะมากกว่าสถานที่ทางประวัติศาสตร์ (Yan et al. 2019: 82) จึงดูเหมือนว่าบทบาทของสตรีทอาร์ตที่เคยทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์อำนาจโครงสร้างทางสังคมได้สูญเสียลงไป และแทนที่ด้วยการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม

สตรีทอาร์ตในบริบทการท่องเที่ยว เมืองจอร์จทาวน์ในประเทศมาเลเซียเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในช่องแคบมะละกา ได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกในปี 2008 จากการที่ได้รับอิทธิพลทางเอเชียและยุโรปทำให้เมืองมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และไม่ได้ เป็นตัวอย่างของแหล่งประวัติศาสตร์ของช่วงยุคล่าอาณานิคมที่ทำให้เห็นถึงรูปแบบการใช้งานของเมืองท่าที่เชื่อมระหว่างโลกตะวันออกและตะวันตกทางการค้าการแลกเปลี่ยนของคนมาเลย์ คนจีน และคนอินเดีย โดยยังคงเห็นร่องรอยของความเป็นพหุวัฒนธรรม ทั้งอาคารทางศาสนา ชาติพันธุ์ ภาษา การเคารพนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Melaka and George Town, Historic Cities of the Straits of Malacca 2011)

นับตั้งแต่จอร์จทาวน์ได้รับการเป็นมรดกโลกนั้น ไม่กี่ปีถัดมาก็ได้มีการสร้างโครงการที่ต้องการสื่อถึงเรื่องราวสังคมและประวัติศาสตร์เรื่องเล่าของถนนหนทางในจอร์จทาวน์ โดยในปัจจุบันนี้จอร์จทาวน์เป็นที่รับรู้ทั้งเรื่องความเป็นเมืองมรดกโลก

ความเป็นพหุวัฒนธรรม และเรื่องราวการใช้ชีวิต ในอดีต รวมถึงงานสตรีทอาร์ตที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงหลัง ทำให้เมืองจอร์จทาวน์เป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมากเพื่อชมงานสตรีทอาร์ต (Seyedehelham et al. 2015: 25) ในงานวิจัยเรื่อง George Town's Mural Art and Tourism Impact โดยใช้ข้อมูลทางสถิติเพื่อให้เห็นนัยยะสำคัญ อย่างเช่น สถิตที่ระบุถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่บินมาลงยังสนามบินนานาชาติปีนังในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 2007-2014 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า จอร์จทาวน์มีสิ่งดึงดูดนักท่องท่องเที่ยวอย่างที่ไม่เคยพบมาก่อน (Liang 2017: 181) สตรีทอาร์ตจึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งกระแสหลักของการท่องเที่ยวที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐท้องถิ่นในฐานะที่สตรีทอาร์ตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้การท่องเที่ยวในเมืองมีชีวิตชีวามากขึ้น สตรีทอาร์ตเป็นสื่อกลางในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในเมือง เป็นจุดเริ่มต้นที่นำความคึกคักให้กับพื้นที่เล็กๆ ในเมือง เป็นฉากประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ และเป็นพื้นที่ปะทะสังสรรค์ระหว่างธุรกิจท้องถิ่นและถิ่นที่อยู่อาศัย (Insch et al. 2017: 616)

สตรีทอาร์ตเป็นหนึ่งในสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มายังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในทีนี้ได้ยกตัวอย่างที่เป็นแหล่งมรดกโลก ในขณะเดียวกันสตรีทอาร์ตก็ถูกนำมาใช้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในย่านชุมชนเมืองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมือง รัฐบาลหลายๆที่มีการส่งเสริมและพยายามพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์ สตรีทอาร์ตจึงเป็นตัวเลือกที่นำเสนอความสุนทรีย์ทางการท่องเที่ยวและความคิดสร้างสรรค์ หลายๆ เมืองจะจดจำคุณค่าสตรีทอาร์ตว่าสร้างรายได้ให้กับชุมชน เทศบาลเมืองและองค์กรท่องเที่ยวท้องถิ่นจึงได้นำสตรีทอาร์ตเป็นกฎการวางผังเมือง มีการวางแผนการสนับสนุนและการจัดแสดงถนนสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวและงานเทศกาลซึ่งก็ได้รับความนิยม แต่อย่างไรก็ตามมันก็ยังมีขอบเขตที่ยากจะจัดการที่จะกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชนสาเหตุเพราะผลประโยชน์ที่ขัดกัน (Insch et al. 2017: 616) อาจกล่าวโดยสรุปว่าสตรีทอาร์ตถูกพัฒนาให้ใช้งานได้หลายรูปแบบทั้งเพื่อการออกแบบพื้นที่ในชุมชนและการท่องเที่ยว แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่ขัดแย้ง ถึงแม้ว่าการจัดทำสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวจะมีขั้นตอนมุ่งส่งเสริมการพูดคุยในชุมชน แต่ความคาดหวังที่แตกต่างกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง เสียงที่แตกต่างกันในเรื่องเป้าหมาย ความต้องการและการจัดสรรทรัพยากร อาจส่งผลให้ผู้ที่เสียผลประโยชน์ย้ายออกจากชุมชน นำไปสู่

ความผันผวนในโครงสร้างการอยู่อาศัย และที่สำคัญมีการค้นพบว่าสตรีทอาร์ตไม่ได้ดึงดูดใจกับผู้อยู่อาศัยที่มีรายได้น้อย และกลายเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต แต่กลับมีผลประโยชน์สำหรับคนที่มีรายได้สูง จนนำไปสู่ปัญหาการแปลงพื้นที่เพื่อเปลี่ยนชนชั้น (Gentrification) (Wu et al. 2021: 194)

ปัจจุบันงานสตรีทอาร์ตได้กลายมาเป็นสิ่งทันสมัยสำหรับการออกแบบพื้นที่ชุมชนและการท่องท่องเที่ยวในเมือง ประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วมจากคนในท้องถิ่นบ่อยครั้งที่สตรีทอาร์ตถูกจำกัดเพื่อให้ศิลปินเลือกอย่างระมัดระวัง ตลอดจนการต่อรองภายในกับกลุ่มที่จัดการกับทรัพย์สินหรือกลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ดังนั้นจึงมีการต่อต้านจากอำนาจเบ็ดเสร็จที่ปิดกั้นการมีส่วนร่วมของสาธารณะ ในขณะเดียวกันผู้อยู่อาศัยก็ส่งเสียงความชื่นชมกับงานศิลปะในที่สาธารณะ และภูมิใจที่จะแบ่งปันงานศิลปะเหล่านี้กับผู้ชม ดังนั้นการทำความเข้าใจกับบทบาทของสตรีทอาร์ตที่หลากหลายและบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในขั้นตอนการออกแบบพื้นที่ชุมชน จะช่วยให้สร้างแนวทางการจัดแสดงงานสตรีทอาร์ตต่อผู้ชมทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่มีความหลากหลายและดึงดูดมากขึ้น

กระบวนการสร้างสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย

องค์ประกอบสร้างและแบบแผนที่เป็นระบบ (institutionalization) ของสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1. คณะดำเนินงานหรือผู้ส่วนร่วมในการสร้างสตรีทอาร์ต ได้แก่ ศิลปิน ประชาชนเจ้าของพื้นที่ กลุ่มนายทุน เอกชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ 2. แนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site-specific art) คือ การนำสภาพแวดล้อมของพื้นที่มาสร้างสรรค์เป็นผลงานทางศิลปะร่วมสมัย พร้อมกับสร้างความหมายใหม่ให้กับพื้นที่ ผู้ชมสามารถรับรู้และสัมผัสแนวคิดของศิลปิน รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งของผลงานได้ด้วย (ปราง ศิลปะกิจและคณะ 2564: 29) โดยในงานวิจัยนี้ได้นำกรณีศึกษาการจัดสร้างสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวมา 3 แหล่ง ได้แก่ สตรีทอาร์ตเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต สตรีทอาร์ตบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และสตรีทอาร์ตในย่านเมืองเก่า กรุงเทพมหานคร ซึ่งทั้ง 3 แหล่งครบองค์ประกอบสร้างและแบบแผนสตรีทอาร์ต และที่สำคัญสตรีทอาร์ตเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต ได้เป็นต้นแบบของการสร้างสตรีทอาร์ตใต้สะพานเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี

สตรีทอาร์ตเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต มีความเป็นพหุวัฒนธรรมอันเกิดจากแต่เดิมพื้นที่นี้เป็นสถานีการค้า ชาวต่างชาติเข้ามาทำการค้าและอาศัยอยู่ที่ภูเก็ต ก่อให้เกิดการผสมผสานทั้งวิถีความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม อาหารการกิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอพยพเข้ามาของชาวจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาภูเก็ตทำธุรกิจโรงเหมืองแร่ดีบุก จึงทำให้มีอาคารเพื่อใช้เป็นที่ทำการบริษัทเหมืองแร่ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า ชิโน-โปรตุกีส หรือสถาปัตยกรรมแบบชิโน-ยูโรเปียน (ปิยะนาถ อังควาณิชกุล 2563: 9) ด้วยเมืองเก่าภูเก็ตมีสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่เป็นแหล่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในเมืองเก่าภูเก็ต พื้นที่เมืองเก่ายังคงมีการใช้ประโยชน์ด้านพาณิชยกรรม ทั้งร้านค้า โรงแรม ทำให้ในปี 2558 เมืองภูเก็ตเป็นเมืองที่ได้รับเสนอให้เป็นเมืองแห่งอาหารและการท่องเที่ยว (city of gastronomy) จาก UNESCO กลุ่มศิลปินและกลุ่มประชาชนในภูเก็ตอย่างเช่นกลุ่ม So Phuket ต้องการส่งเสริมให้เมืองภูเก็ตมีความน่าอยู่และน่าท่องเที่ยวมากขึ้น จึงได้ก่อตั้งโครงการ food art old town Phuket (F.A.T. Phuket) เพื่อทำให้นักท่องเที่ยวเดินตามหางานศิลปะข้างถนนตามจุดท่องเที่ยวต่างๆ (ณพัชร สุวรรณกิจ 2562: 121) กระบวนการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (ณพัชร สุวรรณกิจ 2562: 129)

1. กลุ่มประชาชน ได้แก่ กลุ่ม SO Phuket กลุ่มหลาดใหญ่ และประชาชนในพื้นที่เมืองภูเก็ต
2. กลุ่มนายทุน คือกลุ่มที่สนับสนุนกำลังทรัพย์และอำนวยความสะดวก
3. กลุ่มศิลปินที่มาร่วมโครงการ
4. เทศบาลนครภูเก็ต ที่รับรู้และอนุญาตให้จัดโครงการ

การนำเสนอผลงานสตรีทอาร์ตในเมืองเก่า จังหวัดภูเก็ต จะสร้างผลงานตามผนังของตึก โดยมีแนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site-specific art) ที่นำตึกเก่ารูปแบบชิโนโปรตุกีสร่วมกับศิลปะสมัยใหม่ผ่านคาแรคเตอร์ตัวการ์ตูนแต่ละแบบขึ้นอยู่กับศิลปิน เช่น ภาพสิงโตเหนียนของศิลปินที่ใช้ชื่อว่า Lolay จะปรากฏบนผนังอาคารเป็นรูปการ์ตูนสิงโตที่พ่นด้วยสเปรย์ขาวดำแต้มด้วยสีแดงเล็กน้อย ที่สื่อถึงเทศกาลของชาวจีนในจังหวัดภูเก็ต โดยรวมผลงานสตรีทอาร์ตในเมืองเก่าภูเก็ต เนื้อหาของภาพแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ (พนิดา ศิริกุล และ พรรณวดี ขำจริง 2562) รูปแบบที่สื่อถึงวิถีชีวิตและรูปแบบที่สื่อถึงพิธีกรรมความเชื่อ

สตรีทอาร์ตบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีจุดเริ่มต้นจากศิลปินท้องถิ่นที่ต้องการ

ให้เกิดการท่องเที่ยวภายในจังหวัดราชบุรี ไม่ต้องการให้จังหวัดราชบุรีเป็นเพียงจังหวัดทางผ่าน จึงได้นำสตรีทอาร์ตเข้ามาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีภาพสตรีทอาร์ตในพื้นที่มากกว่า 50 ภาพ กระจายอยู่อำเภอ มีการจัดแสดงนิทรรศการงานศิลปะบนผนังภายใต้ชื่อ “70110 Ban Pong Urban Art Terminal” โดยผลงานเกิดจากการรวมกันในกลุ่มศิลปินท้องถิ่น ศิลปินในประเทศไทย ศิลปินต่างประเทศภายใต้ชื่อ Art Terminal Exchange ภายหลังนิทรรศการสิ้นสุดผลงานเหล่านี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว สภาพแวดล้อมของเมืองและที่ตั้งของภาพสตรีทอาร์ตตั้งอยู่ท่ามกลางอาคารบ้านเรือน ภาพสตรีทอาร์ตซ่อนอยู่ตามตรอกซอยกระจายทั่วเมือง สะท้อนให้เห็นว่าสตรีทอาร์ตมีบทบาทในการเป็นสื่อกลางเพื่อสื่อสารและบอกเล่าเรื่องราวเมือง ทำหน้าที่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวให้เข้ามา (ปิยะธิดา ขันสิงหา 2564: 67) แนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site-specific art) สตรีทอาร์ตบ้านโป่งเป็นการนำบริบทของพื้นที่ที่ใกล้สถานีรถไฟบ้านโป่งมาเชื่อมกับประวัติศาสตร์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากพื้นที่บ้านโป่งเคยเป็นค่ายทหารญี่ปุ่นและเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางรถไฟสายมรณะ มานำเสนอเป็นภาพสตรีทอาร์ต 5 แบบ ได้แก่ คาแรคเตอร์ สัญลักษณ์ทางภาษา อัตลักษณ์ท้องถิ่น คนกับวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ การสะท้อนปัญหาสังคม (ปิยะธิดา ขันสิงหา 2564: 54)

สตรีทอาร์ตในย่านเมืองเก่า กรุงเทพมหานคร บริเวณตลาดน้อยและแหล่งชุมชนต่างย่านถนนเจริญกรุง เกิดจากความต้องการของกรมผังเมืองกรุงเทพมหานคร ต้องการพัฒนาให้บริเวณนี้สู่ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยใช้เครือข่ายสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน โดยใช้ศิลปะเป็นแนวทางการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงใช้ศิลปินสตรีทอาร์ตที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศและระดับโลกมาสร้างผลงาน ทำให้ผลงานสตรีทอาร์ตเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนในเชิงเศรษฐกิจที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน (ปราง ศิลปะกิจและคณะ 2564 :34) บริเวณตลาดน้อยและย่านถนนเจริญกรุงมีแนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site-specific art) เรื่องพหุวัฒนธรรมทั้งไทย จีน และตะวันตก เนื้อหาภาพสตรีทอาร์ต จึงสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. ภาพที่ล้อเลียนความรุนแรงความทางสังคม ใช้สัญญะความรุนแรง ได้แก่ เขี้ยว ปืน เนื่องจากบริเวณนี้ในสมัยก่อนเกิดความรุนแรงขึ้นหลากหลายด้าน 2. ภาพที่แสดงความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่นภาพ Wall ของศิลปิน KULT โดย

ทำเป็นภาพของผู้ชายและผู้หญิงที่แต่งกายด้วยชุดสูทแต่กลับไม่มีหน้า อาจสื่อถึงความไม่ใช่วัฒนธรรมไทยหรือสูทอาจหมายถึงการแต่งกายสากล เพื่อสื่อถึงพื้นที่นี้มีความหลากหลายเชื้อชาติ 3. ภาพสัตว์สัญลักษณ์ (ช้าง) อาจสื่อถึงสัญลักษณ์ของสยามประเทศ 4. ภาพแฟนตาซี เป็นภาพนางเงือกใส่ชุดไทยสีทอง เนื่องจากบริเวณนี้ในอดีตเป็นที่ตั้งของภัตตาคารและร้านอาหารชั้นสูงของชาวต่างชาติ โดยใช้สีทองเป็นสัญญะของความหรูหรา (เสมา ธนาบริบูรณ์ และกฤษณ์ ทองเลิศ 2563: 410-412)

การสร้างสตรีทเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศไทยเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ทั้งศิลปิน ประชาชนและเจ้าของพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการยอมรับ ดูแล และร่วมกำหนดทิศทางของงาน กลุ่มนายทุนหรือภาคเอกชน ที่สนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากร หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่อนุญาต สนับสนุน และกำหนดนโยบาย ทั้งสามกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนทำให้สตรีทอาร์ตถูกพัฒนาอย่างเป็นระบบ (institutionalization) และสามารถยกระดับจากงานศิลปะข้างถนนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน และสตรีทอาร์ตทั้งสามพื้นที่ถูกออกแบบโดยยึดโยงกับบริบททางกายภาพ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นโดยเฉพาะ ทำให้ผลงานไม่สามารถแยกออกจากสถานที่ได้ แนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site-specific art) ทำให้ผู้ชมสามารถรับรู้เรื่องราวของพื้นที่ผ่านงานศิลปะ มีปฏิสัมพันธ์กับสถานที่ และกลายเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

การดำเนินการจัดสร้างสตรีทอาร์ตภายใต้หน่วยงานราชการ กรณีศึกษาสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎา-บดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี

สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ ตั้งอยู่บริเวณสะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ (ฝั่งเทศบาลเมืองบางศรีเมือง) ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี การจัดทำสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ เกิดขึ้นภายใต้โครงการฟื้นฟู พัฒนาและส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ กีฬา วิถีชีวิต และสุขภาพ ประกอบด้วยกิจกรรมหลักการพัฒนาและส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ กีฬา วิถีชีวิต และสุขภาพ กิจกรรมย่อยโครงการประชาสัมพันธ์จังหวัดนนทบุรี โดยมีสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี

เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

ข้อมูลการดำเนินการจัดสร้างสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี ได้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้เก็บเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened End) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบอย่างอิสระ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ที่กำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ได้ข้อมูลว่าโครงการจัดสร้างสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์มีต้นแบบจากสตรีทอาร์ตจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากเห็นว่างานสตรีทอาร์ตมีศักยภาพประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งได้มีการศึกษาดูงานสตรีทอาร์ตหลายๆแห่งพบว่าสตรีทอาร์ตจังหวัดภูเก็ตเป็นตัวอย่างที่ดีจึงได้ติดต่อศิลปินที่วาดสตรีทอาร์ตจังหวัดภูเก็ตให้มาวาดสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ ตั้งใจให้สตรีทอาร์ตแห่งนี้สื่อถึงประวัติศาสตร์เมืองนนทบุรี แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อัตลักษณ์จังหวัดนนทบุรี สัญลักษณ์ประจำจังหวัดนนทบุรี มาสร้างเรื่องราวสตรีทอาร์ต สาเหตุที่เลือกพื้นที่ใต้มหาเจษฎา-บดินทรานุสรณ์เนื่องจากบริเวณสะพานจะมีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัด และยังใกล้ศาลหลักเมืองเก่าซึ่งเป็นหนึ่งในสถานที่เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัดที่เทศบาลนนทบุรีจัดขึ้น จึงมองว่าพื้นที่นี้มีศักยภาพในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรีได้ จึงประสานกับกรมทางหลวงชนทบทเพื่อทำหนังสือขออนุญาตใช้พื้นที่ เสนอโครงการประจำปีภายใต้งบยุทธศาสตร์จังหวัดและจัดจ้างโดยวิธีพิเศษเนื่องจากงานสตรีทอาร์ตถูกทำโดยกลุ่มศิลปินเชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งเป็นบริษัทที่รับจ้างเคยทำงานสตรีทอาร์ตจังหวัดภูเก็ตมาแล้ว กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เข้าชมสตรีทอาร์ตมีทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไปทั้งในจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดอื่นๆ เนื่องจากมองว่าแม้กระทั่งคนในจังหวัดนนทบุรียังไม่รู้จักประวัติศาสตร์และสถานที่ท่องเที่ยวของตนเองว่ามีอะไรบ้าง รวมถึงต้องการให้บุคคลทั่วไปรู้จักคำขวัญประจำจังหวัดนนทบุรี

อย่างไรก็ตามหน่วยงานราชการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดมองว่าพื้นที่ที่จัดทำสตรีทอาร์ตไม่ได้อยู่ใกล้ชุมชน โดยมองว่ากลุ่มชาวบ้านที่อาศัยในศาลหลักเมืองเดิมเป็นกลุ่มผู้เช่าอาศัย จึงไม่มีการสอบถามเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำสตรีทอาร์ต ไม่มีการถามถึงความต้องการว่าอยากให้ภาพใดหรือเรื่องราวใดปรากฏเป็นภาพ

สตรีทอาร์ตใกล้ชุมชน การสร้างสตรีทอาร์ตเป็นเรื่องของหน่วยงานราชการและพื้นที่ที่จัดสร้างก็เป็นพื้นที่ของกรมทางหลวง หากมีการสอบถามก็ควรจะถามเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสร้างสตรีทอาร์ตมากกว่า

เทคนิคการนำเสนอสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์

สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี ใช้วิธีนำเสนอเรื่องราวในลักษณะตรงไปตรงมา โดยตามทฤษฎีสัญศาสตร์ของ Charles Peirce ภาพสตรีทอาร์ตแห่งนี้ได้แสดงออกมาในรูปสัญญะ (Sign) ประเภท Icon ที่สามารถทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรีผ่านภาพวาดที่มีรูปร่างหน้าตาที่คล้ายกับสถานที่หรือวัตถุมากที่สุด การสื่อสารภาพสตรีทอาร์ตแห่งนี้สามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

1. สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด (วัดเฉลิมพระเกียรติ ตลาดน้ำวัดตะเคียน หอนาฬิกา ศาลากลางเก่าจังหวัดนนทบุรี สวนสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เจดีย์เอียงเกาะเกร็ด วัดชลอ อุทยานเฉลิมกาญจนาภิเษก วัดชมภูเวก)
2. วัฒนธรรม วิถีชีวิต (อาชีพปั้นหม้อชาวมอญเกาะเกร็ด วิถีชีวิตตกปลาริมน้ำเจ้าพระยา ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญบนเกาะเกร็ด อาชีพปั่นสามล้อถีบ อาชีพขายผลไม้ตลาดน้ำ เรือข้ามฝากเกาะเกร็ด)
3. สัญลักษณ์ประจำจังหวัด (หม้อลายวิจิตร ทุเรียน รถเฟียต ดอกนนทรี)
4. สัตว์ท้องถิ่น (นกแก้วโม่ง จระเข้ ปลาสวาย)
5. อาหาร (ขนมไทย)
6. ตัวอักษร (ตัวอักษรคำว่าStreet Art @ Nonthaburi คำขวัญประจำจังหวัด ตัวอักษรคำว่านนทบุรีเป็นภาษาอังกฤษ)

จาการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ศิลปิน 5 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้เก็บเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened End) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบอย่างอิสระ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ที่กำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ให้ข้อมูลว่าการสร้างสตรีทอาร์ตแห่งนี้มีรูปแบบการนำเสนอเป็นภาพวาดระบายสีโดยใช้สีอะคลิริคที่มีความคงทนต่อดินฟ้าอากาศและสีมีความแห้งเร็ว เทคนิค

การนำเสนอสตรีทอาร์ตแบ่งออกเป็นรูปแบบการนำเสนอ 2 มิติและ 3 มิติ ภาพวาด 2 มิติ ภาพรวมการนำเสนอสัญญะสื่อสารตรงไปตรงมา ศิลปินใช้วิธีการเข้าไปศึกษาสถานที่จริงและมาปรับแต่งเพื่อวาด ทั้งนี้ไม่ต้องการให้สัญญะออกมาตีความให้ซับซ้อนด้วยการใช้สัญลักษณ์ระดับ (Icon) ที่เห็นแล้วก็สามารถเข้าใจได้ทันที การวิเคราะห์สัญญะตามแนวคิดสัญวิทยาของ Roland Barthes สตรีทอาร์ตแห่งนี้สื่อความหมายอยู่ในระดับความหมายโดยตรง (Denotative Meaning) เพื่อเป็นการบ่งชี้ลักษณะที่แสดงถึง ตัวอย่างเช่นภาพสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรีก็เลียนแบบจากของจริงและนำมาวาดให้ใกล้เคียง อย่างไรก็ตามพบเพียงบางภาพที่อยู่ในระดับความหมายโดยนัย (Connotative Meaning) อย่างเช่น ภาพรถเฟียต 500 ที่มีความหมายเพื่อสื่อถึงยานพาหนะที่คนในจังหวัดนนทบุรีสมัยก่อนใช้ในการขนผลไม้ ศิลปินเลือกมาวาดรถเฟียตแฝงนัยยะที่สื่อถึงจังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีความเป็นอมตะ (Classic) เป็นจังหวัดที่เก่าแก่แต่ยังเป็นที่นิยมเหมือนรถเฟียต สอดคล้องกับการเลือกวาดอาคารบางส่วนที่เป็นบ้านเรือนเก่าเพื่อสื่อถึงความโบราณ

สาเหตุที่ศิลปินเลือกใช้สัญญะระดับ Icon และสื่อความหมายทางตรง (Denotation) ส่วนใหญ่ เนื่องจากศิลปินได้แนวคิดจากหน่วยงานภาครัฐบาลต้องการให้สตรีทอาร์ตสื่อออกมาถึงสถานที่ท่องเที่ยว ของดีของดังประจำจังหวัดนนทบุรี รวมถึงประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องสื่อสารต่อนักท่องเที่ยวที่ผ่านมาใต้สะพานและชาวบ้านที่เข้ามาใช้อุทยานเฉลิมพระเกียรติซึ่งอยู่ติดกับสตรีทอาร์ตได้เข้าใจง่าย นอกจากนี้ปัจจัยด้านสถานที่เป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุทยานเฉลิมพระเกียรติเป็นสวนสาธารณะให้ผู้คนออกกำลังกายมีกลุ่มคนหลากหลายวัยเข้ามาใช้งาน สตรีทอาร์ตที่ติดตั้งอยู่ริมกำแพงปรากฏอยู่ทางเข้าอุทยานเฉลิมพระเกียรติต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ใหม่สำหรับคนที่ต้องการรู้เรื่องสถานที่ท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมในจังหวัดนนทบุรี คนที่เข้ามาใช้งานอุทยานเฉลิมพระเกียรติส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ต้องการมาออกกำลังกายหรือต้องการมาพักผ่อน ต้องการความเพลิดเพลินไม่ต้องการใช้ความคิดอะไรมากหรือต้องการตีความใดๆ อีกทั้งศิลปินต้องการให้นักท่องเที่ยวและผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กับสตรีทอาร์ต โดยสื่อมาในรูปแบบ ภาพ 2 มิติที่วาดออกเป็นภาพจิ๊กซอว์เพื่อสื่อถึงให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับภาพสตรีทอาร์ต และเทคนิคภาพวาด 3 มิติร่วมกับการใช้เทคโนโลยีความจริงเสริม (Augmented Reality) ในรูปแบบแอปพลิเคชันเพื่อ

ต้องการให้ผู้ชมที่ถ่ายภาพสตรีทอาร์ตสนุกสนานไปกับวัตถุที่เคลื่อนไหวได้เมื่อใช้แอปพลิเคชันร่วม

แนวคิดสำคัญที่มีผลต่อการสร้างงานสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์มาจากหน่วยงานท้องถิ่นซึ่งเป็นภาครัฐที่ต้องการให้สตรีทอาร์ตประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในจังหวัดผ่านเรื่องเล่าศิลปวัฒนธรรม จำเป็นต้องสื่อสารให้นักท่องเที่ยวหรือผู้พบเห็นเข้าใจรับรู้โดยทันที จึงไม่พบเทคนิคพิเศษที่เป็นแบบแผนขนบธรรมเนียมของสตรีทอาร์ตหรือกราฟฟิตี้ที่ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ Tag, Piece, Throw up, Character, Blackbook, Production (แมนฤทธิ์ เต็งยะ 2558: 11)

ความแตกต่างระหว่างสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวทั่วไปและสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์

การส่งผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านงานสตรีทอาร์ตแห่งนี้ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานราชการจึงเป็นการเลือกเรื่องเล่าหรือผ่านการคัดสรรที่พิจารณาจากความโดดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว การบอกเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือการบอกเล่าปัญหาประเด็นในชุมชนผ่านงานสตรีทอาร์ตที่สร้างโดยศิลปินอย่างที่เคยเป็นมานั้นได้เปลี่ยนแปลงไป โดยวิเคราะห์สาเหตุได้ดังนี้

1. การดำเนินงานจัดทำโครงการสตรีทอาร์ตที่เบ็ดเสร็จจากหน่วยงานราชการขาดการเชื่อมโยง

ระหว่างศิลปินและชุมชน จากการสำรวจงานสตรีทอาร์ตที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและจากการทบทวนวรรณกรรมการสร้างสตรีทอาร์ตจะมีการดำเนินการโครงการที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ กลุ่มประชาชนหรือคนในชุมชน กลุ่มศิลปินที่มาร่วมโครงการ หน่วยงานราชการ และกลุ่มนายทุน อย่างในกรณีสตรีทอาร์ตจังหวัดภูเก็ตมีกลุ่มผู้ร่วมจัดทำโครงการ ได้แก่ กลุ่มประชาชน (กลุ่ม SO Phuket กลุ่มหลาดใหญ่และประชาชนในพื้นที่เมืองภูเก็ต) กลุ่มนายทุน คือกลุ่มที่สนับสนุนกำลังทรัพย์และอำนวยความสะดวก (กลุ่มเจ้าของทุน เจ้าของอาคาร) กลุ่มศิลปินที่มาร่วมโครงการและ กลุ่มหน่วยงานราชการคือเทศบาลนครภูเก็ตที่รับรู้และอนุญาตให้จัดโครงการ (ณพัชร สุวรรณกิจ 2562 : 126) หรือสตรีทอาร์ตบ้านโป่งจังหวัดราชบุรีมีการจัดสร้างที่รวมตัวกันระหว่างกลุ่ม Art Terminal Exchange ร่วมมือกับศิลปินในท้องถิ่น ศิลปินในประเทศไทย และศิลปินต่างชาติ แต่ในขณะที่การดำเนินงานจัดทำโครงการ

สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินโดยภาครัฐทั้งหมด ส่วนศิลปินเป็นเพียงผู้รับจ้างวาด แนวคิดและเทคนิคการสร้างผลงานถูกกรอบของ TOR หน่วยงานรัฐบาลกำหนดไว้ ทำให้ศิลปินยากต่อการสร้างสรรค์ผลงานหรือถ่ายทอดประเด็นในชุมชนตามกรอบวิถีของสตรีทอาร์ตที่เคยทำมา

2. วัตถุประสงค์ของการสร้างสตรีทอาร์ตเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกให้เป็นลานศิลปวัฒนธรรมที่มีความสวยงาม เป็นพื้นที่ใหม่สำหรับกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมลานศิลปวัฒนธรรมสำหรับเยาวชนและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจประชาชนจังหวัดนนทบุรี รวมถึงเพิ่มแรงดึงดูดด้านการท่องเที่ยวอันเป็นปัจจัยส่งเสริมก่อผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ต่อเนื่องและใกล้เคียง แต่โดยหน้าที่การนำสตรีทอาร์ตเข้ามาปรับปรุงพื้นที่หรือการปรับเปลี่ยนพื้นที่ มักจะใช้ในกรณีนั้นเป็นพื้นที่ถูกทิ้งร้างให้กลายเป็นพื้นที่มีคุณค่าแทน ในขณะที่สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์เป็นการนำมาใช้เพื่อตกแต่งพื้นที่สำหรับคนที่มาทำกิจกรรมนันทนาการใต้สะพาน เป็นการนำลานใต้สะพานมาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่โดยต้องการให้กลายเป็นลานวัฒนธรรม ด้วยการนำสตรีทอาร์ตที่เล่าเรื่องประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรีมาตกแต่ง สตรีทอาร์ตจึงไม่ได้ก่อให้การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อย่างมีนัยยะสำคัญ เนื่องจากส่วนสำคัญคือพื้นที่ลานกิจกรรม หน่วยงานราชการต้องการให้คนเข้ามาใช้พื้นที่ใต้สะพานและต้องการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนันทนาการแห่งใหม่ของจังหวัด สตรีทอาร์ตจึงกลายเป็นส่วนประดับตกแต่งหรือส่วนประกอบของพื้นที่ใต้สะพานเพื่อดึงคนมาเที่ยวแห่งนี้ เมื่อความสำคัญของสตรีทอาร์ตถูกลดลง จึงไม่พบบทบาทหน้าที่ของสตรีทอาร์ตในการใช้ศิลปะเล่าเรื่องเพื่อฟื้นฟูพื้นที่

3. มิติพื้นที่แสดงสตรีทอาร์ตและแนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (site-specific art) โดยทั่วไปพื้นที่จัดแสดงสตรีทอาร์ตจะปรากฏในที่สาธารณะภายใต้บริบทภูมิทัศน์เมือง สตรีทอาร์ตจึงหมายถึงการแสดงออกทางศิลปะออกมาสู่สาธารณะ เช่น กำแพง ขนส่งสาธารณะ ม้านั่ง ป้ายบอกทาง โดยถ่ายทอดความรู้สึก ความเชื่อ และอุดมการณ์ส่วนตัว (Gastman et al. 2006)โดยทั่วไปแล้วจะเกิดขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือทำโดยลักลอบ จึงทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบใหม่ (Goodsell 2003; Sacks, 2005) ทั้งมิติสาธารณะและมิติเมือง จนกลายเป็นเครื่องมือของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและสังคม (Staal 2012) ในประเทศไทยการจัดสร้างสตรีทอาร์ตที่มี

วัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว จะมีการพิจารณาแนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (Site-specific Art) ควบคู่ไปกับพิจารณาเนื้อหาที่จะปรากฏในสตรีทอาร์ตและจะต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวจะนิยมทำลงบนผนังตึกเอกชนที่สามารถมองเห็นในที่สาธารณะได้ อย่างในกรณีสตรีทอาร์ตบ้านโป่งจังหวัดราชบุรีจัดแสดงอยู่ใกล้พื้นที่สถานที่รถไฟบ้านโป่ง ในประวัติศาสตร์พื้นที่บ้านโป่งเคยเป็นค่ายทหารญี่ปุ่นและเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางรถไฟสายมรณะ ภาพสตรีทอาร์ตบ้านโป่งจึงมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปิยะธิดา ขันสิงหา 2564 :61) มิติพื้นที่แสดงสตรีทอาร์ตจึงมีส่วนสำคัญที่เป็นตัวกำหนดเรื่องเล่าสตรีทอาร์ตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พื้นที่จัดตั้งสตรีทอาร์ตที่สร้างไว้บนกำแพงใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์อยู่ใกล้ท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์คือศาลหลักเมืองเดิม แหล่งท่องเที่ยวนันทนาการคืออุทยานเฉลิมกาญจนภิเษก อีกทั้งยังอยู่วัดเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งสถานที่ทั้งหมดอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบางศรีเมือง ภาพสตรีทอาร์ตแห่งนี้กลับไม่ได้แสดงถึงความสำคัญของที่ตั้งหรือแนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (Site-specific Art) สตรีทอาร์ตหรือเรื่องราวประวัติศาสตร์พื้นที่ตำบลบางศรีเมืองอย่างที่ควรจะทำเหมือนสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยวในแหล่งอื่นๆ

4. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างสตรีทอาร์ตเพื่อการท่องเที่ยว แต่สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐกลับปฏิเสธกระบวนการดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่าการดำเนินการสร้างจัดเป็นเรื่องของหน่วยงานราชการ อีกทั้งยังมองว่าชุมชนศาลหลักเมืองเดิมที่อยู่ติดกับสตรีทอาร์ตเป็นเพียงผู้เช่าอาศัยไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่ตั้งรกรากมายาวนาน อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านชุมชนศาลหลักเมืองเดิมทำให้เห็นว่า แท้จริงแล้วพวกเขาได้อาศัยพื้นที่นี้มาตั้งแต่เกิด สามารถเล่าตำนาน เล่าประวัติศาสตร์ชุมชนได้ อธิบายสภาพภูมิศาสตร์สมัยก่อนได้ ที่สำคัญคนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมกับสตรีทอาร์ตเช่นกันทั้งในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยมีความเห็นว่าปัจจุบันชุมชนไม่ได้ประโยชน์อะไรเลยจากสตรีทอาร์ต ชุมชนไม่สามารถขายของบริเวณใกล้สตรีทอาร์ตทั้งๆที่สถานที่แห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนก็ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของงานศิลปะในภาพสตรีทอาร์ตทั้งๆที่ชุมชนเองก็มีสถานที่ท่องเที่ยวอย่างศาลหลักเมืองเดิม ภาพวาดบางภาพก็มีความเป็นศิลปวัฒนธรรมชุมชนมอญเกาะเกร็ดซึ่งควรจะวาด

ในพื้นที่เกาะเกร็ดมากกว่า ถ้าเป็นไปได้อยากให้ส่วนราชการมีการสอบถามความคิดเห็นของชุมชนหรือนำเรื่องราวเรื่องเล่าของชุมชนไปปรากฏในสตรีทอาร์ตด้วย การขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดสร้างงานสตรีทอาร์ต

5. การเข้าไปกำกับดูแลทางวัฒนธรรมของหน่วยงานภาครัฐ (Cultural Governance) เช่น การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เทศบาลเมืองบางศรีเมือง ที่เข้ามากำหนด ควบคุม ส่งเสริม รวมถึงการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประจำปีบริเวณสะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวไหว้พระ 9 วัด งานวัฒนธรรมสองฝั่งเจ้าพระยามหาเจษฎาบดินทร์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในจังหวัด หากคนในชุมชนศาลหลักเมืองเดิมต้องการเข้าไปสร้างรายได้จากกิจกรรมดังกล่าวจะต้องทำตามเงื่อนไขที่ทางภาครัฐได้วางไว้ คนในชุมชนจึงคุ้นชินกับการต้องทำตามกฎระเบียบการใช้พื้นที่ จึงทำให้ชุมชนศาลหลักเมืองเดิมขาดความเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่ ดังนั้นแล้วเมื่อมีการจัดสร้างสตรีทอาร์ต กระบวนการตัดสินใจดำเนินการสร้างจึงอยู่กับทางภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวที่เป็นผู้กำหนดทิศทางเรื่องราวเนื้อหาภาพ คุณค่าของงานศิลปะ การคัดเลือกศิลปิน รวมถึงการนำสตรีทอาร์ตมาใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นสตรีทอาร์ตแห่งนี้จึงขาดทั้งแนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (Site-specific Art) ที่สะท้อนอัตลักษณ์และเรื่องราวพื้นที่เพื่อนำไปสู่การสร้างเนื้อหาสตรีทอาร์ต และขาดสุนทรียศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Aesthetics) ที่ไม่สามารถทำให้ชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลเรื่องราว อนุญาตพื้นที่หรือกำหนดเนื้อหา ไม่สามารถสะท้อนชีวิตจริงของผู้คนในพื้นที่ ทำให้สตรีทอาร์ตไม่สามารถสร้างประสบการณ์การรับรู้ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ ผู้คน ทำได้เพียงการมีส่วนร่วมเชิงกายภาพของนักท่องเที่ยวที่สามารถเดินชม ถ่ายภาพ หรือยืนเป็นส่วนหนึ่งของภาพเท่านั้น ไม่สามารถตีความหรือสร้างความทรงจำทางอัตลักษณ์ของคนในชุมชนได้ ในขณะที่สตรีทอาร์ตเมืองเก่าภูเก็ต นักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่เดินตามเส้นทางสตรีทอาร์ต ถ่ายภาพ และเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรมไทยจีน สตรีทอาร์ตบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ใช้ภาพเล่าเรื่องประวัติศาสตร์เมืองกระตุ้นให้ผู้ชมตั้งคำถามและเรียนรู้ ทำให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเชิงตีความ สตรีทอาร์ตย่านเมืองเก่ากรุงเทพฯ เป็นงานสร้างบทสนทนาเรื่องอัตลักษณ์และความหลากลาย เกิดการมีส่วนร่วมเชิงสังคม

6. กระบวนการผลิตงานศิลปะ (artistic production process) ของการจัดทำสตรีทอาร์ตใต้สะพานเจษฎาบดินทรานุสรณ์ ที่เริ่มจากขาดการศึกษาบริบทพื้นที่

ทั้งผู้ว่าจ้างและศิลปินไม่มีการศึกษาประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต อัตลักษณ์ชุมชน และโครงสร้างทางกายภาพของพื้นที่ชุมชนศาลหลักเมืองเดิมหรือตำบลบางศรีเมือง เพื่อให้สตรีทอาร์ตสอดคล้องกับแนวคิดศิลปะเฉพาะที่ (Site-specific Art) เมื่อไม่มีการศึกษาเรื่องราวพื้นที่ แนวคิดและการออกแบบที่ศิลปินควรจะตีความจากข้อมูลพื้นที่ จึงเป็นเพียงการดำเนินการตามกรอบข้อตกลงของผู้ว่าจ้าง เมื่อถึงกระบวนการผลิตผลงานในพื้นที่ศิลปินไม่มีการปฏิสัมพันธ์ที่จะต้องมีการพูดคุยเจรจากับเจ้าของพื้นที่เพื่อสร้างความยอมรับ ศิลปินมีเวลาจำกัดในการทำงานที่ต้องจัดส่งมอบงานในเวลาที่กำหนด อีกทั้งสภาพอากาศ ศิลปินจึงพิจารณาการใช้วัสดุและอุปกรณ์เพื่อสร้างผลงาน และวาดตามแนวทางและเทคนิคที่ตนเองถนัด จึงเห็นได้ว่าเทคนิคและเรื่องราวในภาพสตรีทอาร์ตมีความหลากหลายมาก สุดท้ายสตรีทอาร์ตแห่งนี้ไม่อาจสร้างความหมายใหม่ในพื้นที่ หรือกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ตามที่ผู้ว่าจ้างได้วางไว้

7. การว่าจ้างศิลปิน (commissions process) กระบวนการนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของงานสตรีทอาร์ตจากงานอิสระไปสู่งานภายใต้โครงสร้างอย่างเป็นระบบ (institutionalization) ที่เกี่ยวข้องทั้งศิลปิน ผู้ว่าจ้างที่เป็นได้ทั้งชุมชน เจ้าของพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้ว่าจ้างในการกำหนดกรอบเงื่อนไขและวัตถุประสงค์ ผู้ว่าจ้างกำหนดเนื้อหา งบประมาณ ซึ่งผลต่อเสรีภาพการแสดงออกของศิลปินสตรีทอาร์ตอย่างที่เคยมีมา กรณีสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ การคัดเลือกศิลปินไม่ได้พิจารณาจากความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ แต่พิจารณาจากศิลปินที่เคยมีผลงานสตรีทอาร์ตที่ภูเก็ต เพราะผู้ว่าจ้างต้องการให้สตรีทอาร์ตแห่งนี้ออกมาเหมือนที่ภูเก็ต อีกทั้งการกำกับดูแลและการอนุญาตเนื้อหา ผลงานต้องผ่านการอนุมัติจากหน่วยงานภาครัฐ การว่าจ้างศิลปินภายใต้โครงสร้างอย่างเป็นระบบมีผลกระทบต่อบทบาทศิลปินที่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สร้างงานอิสระไปเป็นผู้บริการทางวัฒนธรรม (Cultural Producer) ที่ต้องสร้างสมดุลระหว่างตัวตนของศิลปินและความต้องการของผู้ว่าจ้าง

เรื่องเล่าประวัติศาสตร์ผ่านสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์

ในส่วนของการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนของสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ เฉพาะภาพที่เล่าเรื่องประวัติศาสตร์นั้น ส่วนใหญ่เป็นภาพ

ที่สื่อถึงบริบทชุมชนเกาะเกร็ดและวัฒนธรรมชาวมอญ ได้แก่ เจดีย์เอียงและเรือข้ามฟากที่เกาะเกร็ด วัดชมภูเวก อาชีพปั้นหม้อ หม้อลายวิจิตร ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญบนเกาะเกร็ด ในขณะเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ในพื้นที่บางศรีเมืองหรือชุมชนศาลหลักเมืองเดิมไม่ปรากฏในภาพสตรีทอาร์ต สะท้อนให้เห็นอิทธิพลทางแนวคิดสำคัญซึ่งก็คือการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดนนทบุรีของภาครัฐที่มองเห็นถึงความสำคัญของเกาะเกร็ดและวัฒนธรรมชุมชนชาวมอญถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญของรายได้ท่องเที่ยวระดับต้นของจังหวัด จึงต้องการให้สตรีทอาร์ตแห่งนี้บอกเล่าเรื่องราวของเกาะเกร็ดและวัฒนธรรมชุมชนชาวมอญเป็นหลัก จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาครัฐได้ข้อมูลว่าการท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรีเน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยสถิติข้อมูลนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดนนทบุรีในปี พ.ศ. 2565 จำนวนทั้งสิ้น 2,489,983 คน เป็นคนไทย 2,410,975 คน เป็นชาวต่างชาติ 79,008 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี 2567) เส้นทางการท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรีแบ่งออกเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวทางบกและทางน้ำที่เน้นศิลปวัฒนธรรม เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทางบกจะเป็นการท่องเที่ยววัด ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดชมภูเวก วัดชลอ ส่วนเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำจะแบ่งเป็นการท่องเที่ยวตลาดน้ำและการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไหว้พระ 9 วัดทางน้ำ โดยเกาะเกร็ดจังหวัดนนทบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย สามารถเที่ยวไหว้พระบนเกาะและนั่งเรือรอบเกาะได้ มีแหล่งเรียนรู้ วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมมอญรวมถึงเป็นชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี อีกทั้งมีจุดแข็งคือลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา สถานที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร จึงเหมาะแก่การมาเที่ยวไปเช้าเย็นกลับ และที่สำคัญหน่วยงานองค์กรภาครัฐให้ความสำคัญทั้งในรูปแบบส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนอย่างเช่นส่งเสริมธุรกิจวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นเกาะเกร็ดวัฒนธรรมมอญจึงเป็นภาพสัญลักษณ์แทนทางการท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรีที่ประสบความสำเร็จ

สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี จึงเป็นการส่งผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรีในรูปสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เน้นให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญภายในจังหวัด โดยมองข้ามประวัติศาสตร์ชุมชนศาลหลักเมืองเดิม และพื้นที่ตำบลบางศรีเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของสตรีทอาร์ต สาเหตุที่ทำให้ประวัติศาสตร์ชุมชนโดนกดทับ

โดยแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัด เนื่องจากสตรีทอาร์ตแห่งนี้เกิดการเข้าไปกำกับทางวัฒนธรรมของหน่วยงานภาครัฐ (Cultural Governance) ที่อยู่ภายใต้หน่วยงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด จึงทำให้สตรีทอาร์ตมีบทบาทสื่อถึงเรื่องราวทางการท่องเที่ยว และมองว่าวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่ากระบวนการสร้างสตรีทอาร์ตแห่งนี้คล้ายกับการสร้างสตรีทอาร์ตในย่านเมืองเก่ากรุงเทพฯ ที่ดำเนินการสร้างโดยหน่วยงานรัฐ แต่กลับไม่ละทิ้งแนวคิดศิลปะเฉพาะพื้นที่ (Site-specific Art) ที่สะท้อนอัตลักษณ์และเรื่องราวพื้นที่ และให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ท้ายที่สุดแล้วหน่วยงานภาครัฐดำเนินการจัดสร้างสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ อาจไม่บรรลุวัตถุประสงค์หลักคือส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านประวัติศาสตร์ กีฬา วิถีชีวิต และสุขภาพ ทำได้เพียงวัตถุประสงค์รองคือการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลบางศรีเมืองที่ไม่ได้ปรากฏในงานสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์

ภาพสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์เป็นการส่งผ่านประวัติศาสตร์ภายใต้การนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมในจังหวัดนนทบุรีและเน้นไปทางวัฒนธรรมชาวมอญเกาะเกร็ด อย่างไรก็ตาม สตรีทอาร์ตแห่งนี้ตั้งอยู่ใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลบางศรีเมือง อำเภอเมืองนนทบุรี ซึ่งมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชาติ จากการศึกษาทางเอกสารตำบลบางศรีเมืองในอดีตเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะมีอายุใกล้เคียงกับชุมชนตลาดแก้วและตลาดขวัญ และจากโบราณสถานที่ยังคงอยู่ เช่น ศาลหลักเมืองเดิม วัดเฉลิมพระเกียรติ รวมไปถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์อย่างปากคลองอ้อมนนท์ สะท้อนถึงบทบาทสำคัญของพื้นที่ โดยมีความสัมพันธ์กับการขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งทำให้แม่น้ำเปลี่ยนเส้นทางกลายเป็นเจ้าพระยาสายใหม่ ส่วนแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมกลายสภาพเป็นคลองขนาดเล็กและในภายหลังได้ชื่อว่าคลองอ้อมนนท์หรือแม่น้ำอ้อม (หวน พินธุพันธ์ 2547 : 4) แนวคิดขุดคลองลัดเริ่มมาตั้งแต่สมัยอยุธยา กษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาต้องทำการค้าสำเภากับต่างชาติ ซึ่งแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมมีเส้นทางที่คดโค้งทำให้เรือ

สำเภาต่างชาติต้องใช้เวลามากในการเดินทางเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นพระมหากษัตริย์หลายพระองค์มีแนวคิดที่จะปรับปรุงเส้นทางคมนาคมให้มีความสะดวกรวดเร็วขึ้น เริ่มตั้งแต่สมเด็จพระไชยราชาธิราชโปรดให้ขุดคลองลัดบางกอก (พ.ศ. 2077–2089) (สุจิตต์ วงษ์เทศ 2548 : 38) จนกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายพระบรมมหาราชวัง ต่อมาสมเด็จพระเจ้าปราสาททองโปรดให้ขุดคลองลัดจากวัดท้ายเมืองถึงวัดเขมา (พ.ศ. 2172–2199) ทำให้เกิดเจ้าพระยาสายปัจจุบัน ส่วนแม่น้ำเก่ากลายเป็นคลองอ้อมนนท์

พื้นที่บางศรีเมืองยังคงมีความสำคัญอย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ทรงย้ายที่ว่าการเมืองนนทบุรีมาตั้งทางฝั่งตะวันตกบริเวณวัดเฉลิมพระเกียรติและสร้างป้อมแก้วกับป้อมทับทิมริมแม่น้ำเจ้าพระยา (พิศาล บุญผูก 2560: 53) เพื่อควบคุมเส้นทางคมนาคมหลังคลองลัดกลายเป็นเส้นทางหลัก การสร้างป้อมและการย้ายเมืองแสดงถึงยุทธศาสตร์และบทบาทของบางศรีเมืองในระบบการค้าและพัฒนาการของเมือง นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนศาลหลักเมืองเดิมให้ข้อมูลตำนานท้องถิ่นที่สอดคล้องกับหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงสร้างศาลหลักเมืองไว้ที่นี่ ซึ่งในปัจจุบันเสาหลักเมืองเดิมได้ถูกแบ่งบางส่วนไปตั้งที่ศาลหลักเมืองแห่งใหม่บริเวณด้านหน้าศูนย์ราชการนนทบุรี ดังนั้นจากข้อมูลชาวบ้านจึงเป็นไปได้ว่าสมเด็จพระนารายณ์ได้มีการสร้างศาลหลักเมืองในคราวที่ย้ายที่ว่าการเมืองนนทบุรีมาอยู่ที่บางศรีเมือง เห็นได้จากในคราวที่สมเด็จพระนารายณ์พระองค์ได้มีแนวคิดในการจะสร้างเมืองนครราชสีมาขึ้นเพื่อเป็นเมืองที่ป้องกันการรุกรานทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ พระองค์ได้สร้างเมืองนครราชสีมาพร้อมทั้งสร้างศาลหลักเมืองนครราชสีมาขึ้นพร้อมกันในครั้งนั้น (อดีตนครราชสีมา : 6) ทำให้ข้อสันนิษฐานการสร้างศาลหลักเมืองนนทบุรี(เดิม) จึงน่าจะสร้างขึ้นพร้อมกับการย้ายที่ว่าการเมืองในสมัยสมเด็จพระนารายณ์

ความสำคัญของพื้นที่บางศรีเมืองเริ่มลดลงภายหลังจากที่ได้มีการย้ายที่ว่าการเมืองอีกครั้งหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 ภายหลังจากที่ได้ทำการปฏิรูปการปกครองเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาลในปี พ.ศ. 2449 ให้เมืองนนทบุรีขึ้นกับมณฑลกรุงเทพและย้ายที่ว่าการเมืองมาอยู่บริเวณแขวงตลาดขวัญบริเวณวัดท้ายเมืองในปัจจุบัน (พิศาล บุญผูก 2560 : 45) และจากนี้ในช่วงปีพ.ศ. 2458 เจ้าพระยาวรพงศ์พิพัฒน์ริเริ่มสร้างทางรถไฟเอกชนสายบางบัวทอง เริ่มจากธนบุรีผ่านพื้นที่บางศรีเมืองไปยัง

บางบัวทอง เพื่ออำนวยความสะดวกในการคมนาคม แม้กิจการต้องพึ่งทุนส่วนตัวและเผชิญความยากลำบากช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ยังคงดำเนินอยู่จนถึง พ.ศ. 2486 ก่อนเลิกกิจการ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตำบลบางศรีเมืองจึงน่าสนใจและมีความสำคัญที่ควรส่งผ่านให้ปรากฏในงานสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์

สรุป

การส่งผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านงานสตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎา-บดินทรานุสรณ์ จังหวัดนนทบุรี ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานราชการ เป็นการเลือกนำเสนอวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวตลาดน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมชาวมอญบนพื้นที่เกาะเกร็ด เนื่องจากการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดเป็นที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป และเป็นภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในจังหวัดนนทบุรี โดยมีขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการจากภาครัฐทั้งหมดและปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เห็นถึงการมองข้ามวิถีแนวทางการสร้างสตรีทอาร์ตแบบที่เคยมีมา ความสำเร็จที่ได้จากการจัดสร้างสตรีทอาร์ตจึงประเมินได้แค่ประเด็นการท่องเที่ยว หน่วยงานราชการได้สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่แหล่งดึงดูดใจแห่งใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว แต่บทบาทสตรีทอาร์ตที่เคยเป็นพื้นที่ในการแสดงออกความสามารถของศิลปินที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนกลับหายไป ศิลปินที่เคยเป็นส่วนสำคัญของการสร้างสื่อกลางระหว่างคนในชุมชนกับพื้นที่สาธารณะถูกลดทอนลง ดังนั้นแล้วหากภาครัฐยังต้องการสร้างสตรีทอาร์ตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรเปิดโอกาสเปิดพื้นที่ให้กับคนในชุมชนแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วม ให้ชุมชนได้มีสิทธิ์กำหนดเรื่องเล่าหรือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่จะไปปรากฏในภาพสตรีทอาร์ต และควรให้ศิลปินได้แสดงผลงานได้ตามอิสระในแบบไร้ข้อผูกมัดทางสัญญาการจัดสร้าง สตรีทอาร์ตที่ดำเนินการโดยภาครัฐจึงจะเป็นประโยชน์ทั้งทางการท่องเที่ยวและต่อชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่แท้จริง

ภาพที่ 1 สตรีทอาร์ตใต้สะพานมหาเจษฎาบดินทรานุสรณ์ (ซ้าย)
ภาพที่ 2 เจดีย์เอียงและเรือข้ามฝากที่เกาะเกร็ด (ขวา)

ภาพที่ 3 อาชีพปั้นหม้อ (ซ้าย)
ภาพที่ 4 หม้อลายวิจิตร (ขวา)

ภาพที่ 5 ประเพณีสงกรานต์ชาวมอญบนเกาะ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ณพัชร สุวรรณกิจ, 2562. “กระบวนการทำให้เมืองมีชีวิตด้วยกราฟฟิตี้ในบทบาทของสตรีทอาร์ต” การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

เดชดิลก ลิ้มวิรัตน์, 2556. “สตรีทอาร์ตสะท้อนสังคมวัตถุนิยม” ศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (ทฤษฎีศิลป์) ภาควิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปราง ศิลปะกิจ และคณะ, 2564. “ศิลปะบนพื้นที่และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร.” **วารสารชุมชนวิจัย** 16 (1) : 24-36.

ปิยะธิดา ขันสิงหา, 2564. “การใช้สตรีทอาร์ตเพื่อเป็นกลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว” นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะนาถ อังควาณิชกุล, 2563. **การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์และลักษณะอาคารของสถาปัตยกรรมชิโน- โปรตุกีสในเมืองภูเก็ตระหว่างพ.ศ.2545-2559**. กรุงเทพฯ : วีรณาเพรส.

พิศาล บุญผูก. **นนทบุรี ศรีมหานคร**. นนทบุรี : โครงพัฒนาและเผยแพร่สารสนเทศจากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านนนทบุรีศึกษาเพื่อส่งเสริมบริการห้องสมุดสู่ชุมชน สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560.

แมนฤทธิ์ เต็งยะ, 2558. “พัฒนาการทางรูปแบบสตรีทอาร์ตในประเทศไทย” ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ทฤษฎีศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____, 2559. “จากวัฒนธรรมกราฟฟิตีสู่งานสตรีทอาร์ตในประเทศไทย.” **มนุษยศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร** 9 (2): 2424-2432.

สุจิตต์ วงศ์เทศ, 2548. **กรุงเทพฯ มาจากไหน**. กรุงเทพฯ : มติชน.

เสมา ธนาบริบูรณ์ และกฤษณ์ ทองเลิศ, 2563. สตรีทอาร์ตเพื่อการสื่อสารการท่องเที่ยวย่านเมืองเก่าในเขตกรุงเทพมหานครผ่านสื่อใหม่. **งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2563**, 406-420.

ภาษาอังกฤษ

Gastman R., Rowland D. & Sattler I., 2006. **Freight Train Graffiti**. New York: Abrams.

Goodsell C. T., 2003. **The concept of public space and its democratic manifestations**. The American Review of Public Administration, 33 (4): 361-383.

Insch A., & Walters, T., 2017. “Conceptualising the role of street art in urban tourism.” **CAUTHE (27th: 2017: Dunedin, New Zealand)** (pp. 615-617). Dunedin,

New Zealand: Department of Tourism, University of Otago.

Wanjiku, N., 2024. The Evolution of Street ART : From Graffiti to Social Commentary. **Research Output Journal of Arts and Management,** 3(1) :17-19.

Wu, Y., Cao, Y., 2021. Wall Art in George Town: The Effects of Aesthetic Gentrification in a Cultual Heritage Site. **JATI-Journal of Southeast Asian Studies**, 26(2) :174-206.

Yan, L., Xu, J., Sun, Z., & Xu, Y., 2019. Street art as alternative attractions: A case of the East Side Gallery. **Tourism Management Perspectives**, *29* : 76-85.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

พนิดา ศิริกุล และพรรณวดี ขำจริง, 2562. ศึกษาภาพสตรีทอาร์ตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต. **การประชุมวิชาการระดับชาติ "วลัยลักษณ์วิจัย" ครั้งที่ 11 วันที่ 27-28 มีนาคม.** ค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2568, จาก https://wjst.wu.ac.th/index.php/wuresearch/article/view/6630

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนนทบุรี, 2566. **จำนวนนักท่องเที่ยว**. ค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2567, จาก https://nonthaburi.gdcatalog.go.th/dataset/f588e108-0b27-4a6e-b8af-d48bfa7c5172

หวน พินธุพันธ์, 2547. **ประวัติศาสตร์เมืองนนทบุรี**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.9 นครราชสีมา, 2563. **อดีตนครราชสีมา**. ค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2568, จาก https://www.finearts.go.th/nlt-korat/view/18088-อดีตนครราชสีมา

Baratashvili T., 2013. **The message of street art – street art as commodity and communications tools**. Retrieved September 20, 2020, from https://www.academia.edu/4747660/The_Message_of_Street_Art_Street_Art_as_Commodity_and_Communications _Tool

Bello M., 2011. Jorge Rodriguez Gerada Interview. **Fecal Face**. Retrieved January 23, 2017, from http://www.fecalface.com/SF/index. php/features-main menu-102/2953-jorgerodriguez-gerada-interview.

Caldas, R. 2015. **The East Side Gallery**. Retrieved December 27, 2025, from https://www. academia.edu/download/47139068/MA_Interpretation_and_Communication_of_Uncomfortable_Heritage_East_Side_Gallery_Roberta_Caldas.pdf

Liang C., 2017. George Town's Street Mural Art and Tourism Impact**. Asian Journal of Tourism Research**, 2 (3) :168-188. Retrieved September 20,

2020, from https://doi.org/10.12982/AJTR.2017.0022

Mancini L., 2019. Graffiti as gift: Street art's conceptual emergence. **Nuart Journal,** 1 (2) :30-35. Retrieved September 10, 2023, from https://nuartjournal.com/wp-content/uploads/2019/ 04/Nuart -Journal_vol1-no2-07_Mancini.pdf

Sacks S., 2005. "Performing an Aesthetics of Interconnectedness," Retrieved November 21, 2020, from http://www.greenmuseum.org/c/enterchange/artists/sacks.

Sadatiseyedmahalleh S., Rahman S., & Abdullah A., 2015. Analyzing Street Art to Present the Heritage of George Town, Malaysia. **International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding**. 2(4), 24-30. Retrieved November 21, 2020, from https://www. researchgate.net/publication/301869104_Analyzing_Street_Art_to_ Present_the_Heritage _of_ George_Town_Malaysia

Staal J., 2012. **Art in defense of democracy**. Retrieved November 21, 2020, from https://jonasstaal.nl/site/assets/files/1205/art_in_defense_of_democracy_ _nws_handbook.pdf

Unesco World Heritage Convention, 2011. **Melaka and George Town, Historic Cities of the Straits of Malacca**. Retrieved November 21, 2020, from https://whc.unesco.org/en/list/1223